

Határozatok Tára

YVES BOT
FŐTANÁCSNOK INDÍTVÁNYA
Az ismertetés napja: 2017. szeptember 6.¹

C-367/16. sz. ügy

**Dawid Piotrowski
elleni
büntetőeljárás**

(a hof van beroep te Brussel [brüsszeli fellebbviteli bíróság, Belgium] által benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem)

„2002/584/IB kerethatározat – Európai elfogatóparancs – Tagállamok közötti átadási eljárások – Az európai elfogatóparancs végrehajtása kötelező megtagadásának okai – Kiskorú – Büntetőjogi felelősség – A »nevelési preferencia« elve – Gyermek jogai – Az Európai Unió Alapjogi Chartája 24. cikkének (2) bekezdése”

1. A hof van beroep te Brussel (brüsszeli fellebbviteli bíróság, Belgium) által benyújtott jelen előzetes döntéshozatal iránti kérelem a lengyel hatóságok által Dawid Piotrowskival szemben – aki Belgiumban lakóhellyel rendelkező lengyel állampolgár – két szabadságvesztés-büntetés végrehajtása céljából 2014. július 17-én kibocsátott európai elfogatóparancs Belgiumban történő végrehajtásával kapcsolatos.

2. Pontosabban ebben az ügyben a Bíróságnak első alkalommal kell értelmeznie a 2009. február 26-i 2009/299/IB tanácsi kerethatározattal² módosított, az európai elfogatóparancsról és a tagállamok közötti átadási eljárásokról szóló, 2002. június 13-i 2002/584/IB tanácsi kerethatározat³ (a továbbiakban: 2002/584 kerethatározat) 3. cikkének 3. pontját. Ez a rendelkezés kötelező megtagadási okot ír elő az európai elfogatóparancs végrehajtására, ha az a személy, aki ellen az európai elfogatóparancsot kibocsátották, a végrehajtó állam joga szerint életkora miatt büntetőjogi felelősségre nem vonható az európai elfogatóparancs alapjául szolgáló cselekményért.

3. A jelen indítványban kifejtem, hogy a 2002/584 kerethatározat 3. cikkének 3. pontját miért úgy kell értelmezni, hogy az európai elfogatóparancs végrehajtása kötelező megtagadásának e rendelkezésben előírt oka nem alkalmazandó pusztán abból következően, hogy a bűncselekmény elkövetője, akivel szemben ezt az elfogatóparancsot kibocsátották, kiskorú.

4. Ezt követően megjelölöm azokat az okokat, amelyek miatt úgy vélem, hogy e kerethatározatnak az Európai Unió Alapjogi Chartája⁴ 24. cikkének (2) bekezdésével összefüggésben értelmezett 3. cikkének 3. pontját úgy kell értelmezni, hogy a végrehajtó tagállam megtagadhatja a kiskorú átadását, amikor ezen állam joga alapján e kiskorúval szemben a bűncselekmény elkövetésekor betöltött életkorára

¹ Eredeti nyelv: francia.

² HL 2009. L 81., 24. o.

³ HL 2002. L 190., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 19. fejezet, 6. kötet, 34. o.

⁴ A továbbiakban: Charta.

tekintettel semmilyen büntetést nem lehet alkalmazni. Ugyanakkor a végrehajtó tagállamnak át kell adnia a kiskorút, ha a kibocsátó tagállamban kilátásba helyezett büntetés – a kiskorú bűncselekmény elkövetésekor életkorára tekintettel – jellegét és mértékét tekintve megfelel egy olyan büntetésnek, amelyet a végrehajtó tagállamban is kilátásba helyeztek vagy kiszabtak volna.

5. A kiskorú átadásának a végrehajtó tagállam által történő megtagadása esetén e tagállamnak e kiskorúval szemben teljesítenie kell azokat a gondoskodási kötelezettségeket, amelyeket gyermekvédelmi gondoskodás keretében köteles végezni.

I. Jogi háttér

A. Az uniós jog

6. A 2002/584/IB kerethatározat (5)–(8) és (10) preambulumbekzdése a következőképpen szól:

„(5) Az Uniónak abból a kitűzött céljából, hogy a szabadság, a biztonság és a jog érvényesülésének térségévé váljon, következik a tagállamok közötti kiadatás eltörlése és annak az igazságügyi hatóságok közötti átadási rendszerrel való felváltása. Emellett az elítéltek vagy gyanúsítottak – büntetőítélet végrehajtása vagy büntetőeljárás lefolytatása céljából történő – átadásának új, egyszerűsített rendszerének bevezetése lehetővé teszi a jelenlegi kiadatási eljárások bonyolultságának és a jelenlegi kiadatási eljárásokban rejlő késlekedés kockázatának a megszüntetését is. A tagállamok között mindeddig irányadó hagyományos együttműködési kapcsolatokat a szabadság, a biztonság és a jog érvényesülésének térségében a büntetőügyekben hozott bírósági határozatok szabad mozgásán nyugvó rendszernek kell felváltania mind az ítélelhozatal előtti, mind az azt követő szakaszban.

(6) Az e kerethatározatban előírt európai elfogatóparancs az első konkrét megvalósulása a büntetőjog területén a kölcsönös elismerés elvének, amelyre az Európai Tanács az igazságügyi együttműködés »sarokköveként« utalt.

(7) Mivel az 1957. december 13-i európai kiadatási egyezményre épülő többoldalú kiadatási rendszer felváltását a tagállamok egyoldalúan eljárva nem képesek kielégítően megvalósítani, és e cél – nagyságát és hatásait tekintve – az unió szintjén jobban megvalósítható, a Tanács az [EUSZ] 3. cikkében és az [EUSZ] 5. cikkében foglalt szubszidiaritás elvével összhangban intézkedéseket fogadhat el. Az arányosság elvének megfelelően, amelyet az utóbbi cikk rögzít, ez a kerethatározat nem lép túl az e cél megvalósításához szükséges mértéken.

(8) Az európai elfogatóparancs végrehajtásaként hozott határozatokat megfelelően ellenőrizni kell, ami azt jelenti, hogy annak a tagállamnak az igazságügyi hatósága határoz az átadásról, amelyben a keresett személyt elfogták [helyesen: hogy abban a tagállamban, amelyben a keresett személyt elfogták, igazságügyi hatóság határoz az átadásról].

[...]

(10) Az európai elfogatóparancs szabályozása a tagállamok közötti nagy fokú bizalomra épül. [...]”

7. Ezen kerethatározatnak „Az európai elfogatóparancs meghatározása és végrehajtásának kötelezettsége” című 1. cikke értelmében:

„(1) Az európai elfogatóparancs egy tagállamban kibocsátott igazságügyi hatósági határozat, amely azt a célt szolgálja, hogy egy másik tagállam a büntetőeljárás lefolytatása, szabadságvesztés-büntetés, illetve szabadságelvonnással járó intézkedés végrehajtása végett a keresett személyt elfogja és átadja.

(2) A tagállamok minden európai elfogatóparancsot a kölcsönös elismerés elve alapján és e kerethatározat rendelkezéseinek megfelelően hajtanak végre.

(3) E kerethatározat nem érinti az [EUSZ] 6. cikkében biztosított alapvető jogok és alapvető jogelvek tiszteletben tartásának a kötelezettségét.”

8. Az említett kerethatározat 3. cikke az európai elfogatóparancs végrehajtása kötelező megtagadásának okait tartalmazza. Ez a cikk következőképpen rendelkezik:

„A végrehajtó tagállam igazságügyi hatósága (a továbbiakban: »végrehajtó igazságügyi hatóság«) az alábbi esetekben tagadja meg az európai elfogatóparancs végrehajtását:

[...]

3. ha az a személy, aki ellen az európai elfogatóparancsot kibocsátották, a végrehajtó állam joga szerint életkora miatt büntetőjogi felelősségre nem vonható az európai elfogatóparancs alapjául szolgáló cselekményért.”

9. A 2002/584 kerethatározat 15. cikke értelmében:

„(1) Az érintett személy átadásáról az e kerethatározatban előírt határidőkön belül és feltételek mellett a végrehajtó igazságügyi hatóság határoz.

(2) Ha a végrehajtó igazságügyi hatóság úgy ítéli meg, hogy a kibocsátó tagállam által közölt információk nem elégségesek ahhoz, hogy az átadás kérdésében határozzon, kéri, hogy a szükséges kiegészítő információkat, különösen a 3–5. cikkekre, valamint a 8. cikkekre tekintettel, soron kívül bocsássák a rendelkezésére, és a 17. cikkben előírt határidők betartását szem előtt tartva határidőt szabhat ezek kézhezvételére.

(3) A kibocsátó igazságügyi hatóság bármilyen további hasznos információt bármikor megküldhet a végrehajtó igazságügyi hatóságnak.”

B. A belga jog

10. A 2002/584 kerethatározat 3. cikkének 3. pontját a 2003. december 19-i wet betreffende het Europees aanhoudingsbevel (az európai elfogatóparancsról szóló törvény, a továbbiakban: az európai elfogatóparancsról szóló törvény)⁵ 4. cikkének 3. pontja ültette át a belga jogba. Ez a rendelkezés előírja, hogy meg kell tagadni az európai elfogatóparancs végrehajtását, ha az a személy, aki ellen az európai elfogatóparancsot kibocsátották, a belga jog szerint életkora miatt büntetőjogi felelősségre nem vonható az európai elfogatóparancs alapjául szolgáló cselekményért.

11. A kérdést előterjesztő bíróság ebben a tekintetben kifejti, hogy a belga jog szerint a büntethetőség korhatára 18 év. A belga jog alapján azonban a 16. életévét betöltött kiskorú is büntetőjogi felelősségre vonható, ha megsérti a közúti közlekedés szabályait, vagy ha a családjogi, gyermek- és ifjúságvédelmi bíróság átteszi az ellene folyamatban lévő eljárást.

12. Az 1965. április 8-i wet betreffende de jeugdbescherming, het ten laste nemen van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd en het herstel van de door dit feit veroorzaakte schade (a fiatakorúak védelméről, a bűncselekményt elkövető kiskorúakról való gondoskodásról, valamint az e cselekménnyel okozott kár megtérítéséről szóló törvény, a továbbiakban: a fiatakorúak

⁵ A *Belgisch Staatsblad* 2003. december 22-i száma, 60 075. o.

védelméről szóló törvény)⁶ 36. cikkének az alapeljárás tényállása idején alkalmazandó szövegének 4. pontja értelmében ugyanis a familie- en jeugdrechtbank (családjogi, gyermek- és ifjúságvédelmi bíróság, Belgium) jár el a 18. életév betöltése előtt elkövetett bűncselekmény miatt büntetőeljárás alá vont személy ellen emelt vád alapján.

13. E törvény 57 bis cikkének 1. §-a kimondja, hogy amennyiben valamely bűncselekménynek minősülő cselekmény miatt a familie- en jeugdrechtbank (családjogi, gyermek- és ifjúságvédelmi bíróság) elé idézett személy e cselekmény időpontjában betöltötte a 16. életévét, vagy idősebb volt, és e bíróság úgy véli, hogy nem megfelelő a támogatási, védelmi vagy nevelési intézkedés, úgy indokolással ellátott határozattal átteheti az ügyet az ügyészséghez annak érdekében, hogy az eljárás az elkövetett bűncselekménytől függően e bíróság külön tanácsa előtt vagy esküdtbíróság előtt folytatódjon.

14. Ez a rendelkezés előírja, hogy a familie- en jeugdrechtbank (családjogi, gyermek- és ifjúságvédelmi bíróság) mindazonáltal csak akkor teheti át az ügyet, ha mindezekon kívül teljesül a következő feltételek egyike: az érintett személy ellen már elrendeltek egy vagy több, a fiatalkorúak védelméről szóló törvény 37. cikkének 2. §-ában, 2 bis §-ában vagy 2 ter §-ában szereplő intézkedést, vagy e törvény 37 bis–37 quinquies cikkében szereplő jóvátételi ajánlatot; vagy a büntető törvénykönyv 373., 375., 393–397., 400., 401., 417 ter, 417 quater és 471–475. cikkében szereplő cselekményről vagy a büntető törvénykönyv 393–397. cikkében szereplő cselekmény elkövetésének kísérletéről van szó.

15. A fiatalkorúak védelméről szóló törvény 57 bis cikkének 1. §-a azt is előírja, hogy a familie- en jeugdrechtbank (családjogi, gyermek- és ifjúságvédelmi bíróság) indokolása az érintett személy személyiségére, környezetére, valamint e személy érettségének szintjére terjed ki. Ez a cikk akkor is alkalmazható, ha ez a személy az ítélet időpontjában már betöltötte 18. életévét. Ebben az esetben kiskorúnak minősül.

16. E törvény 57 bis cikke (2) bekezdésének megfelelően a familie- en jeugdrechtbank (családjogi, gyermek- és ifjúságvédelmi bíróság) a jelen cikk alkalmazásában csak akkor teheti át az ügyet, ha elvégeztetette a szociális vizsgálatot, valamint a pszichológiai-egészségügyi vizsgálatot. Ez utóbbi célja a helyzet felmérése az érintett személy személyiségére, környezetére és érettségének szintjére tekintettel. Figyelembe veszik a neki felróható cselekmények fajtáját, gyakoriságát és súlyosságát, amennyiben ez hozzájárul személyiségének megítéléséhez.

17. Bizonyos körülmények között a familie- en jeugdrechtbank (családjogi, gyermek- és ifjúságvédelmi bíróság) áttehet ügyet szociális vizsgálat elvégeztetése és/vagy a pszichológiai-egészségügyi vizsgálati jelentés hiányában is.

II. Az alapeljárás tényállása

18. 2014. július 17-én a Sąd Okręgowy w Białymstoku (bialystoki területi bíróság, Lengyelország) D. Piotrowski lengyel állampolgárral szemben két jogerős ítélet alapján európai elfogatóparancsot bocsátott ki.

19. Ily módon ez a bíróság a 2011. szeptember 15-i ítéletével D. Piotrowskit lopás, pontosabban egy kerékpár ellopása miatt hat hónap szabadságvesztésre, 2012. szeptember 10-i ítéletével pedig egy súlyos támadással kapcsolatban valótlan információk nyújtása miatt két év hat hónap szabadságvesztésre ítélte. A két kiszabott büntetés még teljes egészében letöltendő.

⁶ A *Belgisch Staatsblad* 1965. április 15-i száma, 4014. o.

20. 2016. június 6-i végzésével az onderzoekrechter van de Nederlandstalige rechtbank van eerste aanleg Brussel (a brüsszeli holland nyelvű elsőfokú bíróság vizsgálóbírója, Belgium) elrendelte D. Piotrowski őrizetbe vételét az európai elfogatóparancs végrehajtása, valamint ez utóbbi személynek a lengyel hatóságok részére a 2012. szeptember 10-i elítélés alapján történő átadása céljából. Ugyanakkor ugyanezen végzésben ez a vizsgálóbíró kifejtette, hogy a 2011. szeptember 15-i elítélésre tekintettel azért nem hajtható végre az európai elfogatóparancs, mivel a cselekmények időpontjában D. Piotrowski kiskorú volt.

21. 2016. június 7-én a procureur des Konings (királyi ügyész, Belgium) ezen végzéssel szemben a 2011. szeptember 15-i elítéléssel kapcsolatos európai elfogatóparancs végrehajtásának megtagadása tekintetében jogorvoslati kérelmet nyújtott be. Kifejti, hogy a 16. életévét betöltött kiskorú ellen a belga hatóságok akkor bocsáthatnak ki európai elfogatóparancsot, ha a familie- en jeugdrechtbank (családjogi, gyermek- és ifjúságvédelmi bíróság) a fiatalokorúak védelméről szóló törvény alapján átteszi az ügyet. Ebben az esetben e bíróság a kiskorú helyzetét konkrétan vizsgálja annak meghatározása érdekében, hogy a kiskorú büntetőjogi felelősségre vonható-e, valamint hogy vele szemben lefolytatható-e büntetőeljárás.

22. Ugyanakkor a procureur des Konings (királyi ügyész) úgy véli, hogy amikor egy másik tagállam hatóságai által kibocsátott európai elfogatóparancs végrehajtásáról van szó, ezt a konkrét vizsgálatot nem szükséges elvégezni, valamint hogy csak az életkorral kapcsolatos feltételt kell figyelembe venni, azaz azt kell meghatározni, hogy a 16. életévét a cselekmények elkövetésének időpontjában betöltötték-e. A procureur des Konings (királyi ügyész) szerint ettől az életkortól kezdődően ugyanis fennáll a büntetőjogi felelősségre vonás lehetősége, és az átadási vagy kiadatási jog keretében nem attól függ a kérdés, hogy milyen további feltételeknek kell teljesülniük az ilyen üldözés belga jog szerinti megindításához. Ebben a tekintetben a procureur des Konings (királyi ügyész) kifejti, hogy a belga bíróságok nem dönthetnek a büntetőeljárásról, és az átadást vagy kiadást kérelmező hatóságtól nem is követelhetnek olyan feltételeket, amelyek idegenek ezen hatóság nemzeti jogától.

23. A kérdést előterjesztő bíróság, a hof van beroep te Brussel (brüsszeli fellebbviteli bíróság, Belgium) valójában két ellentétes ítélkezési gyakorlattal szembesül azzal a kérdéssel kapcsolatban, hogy egy 16 éves kiskorú egy európai elfogatóparancs végrehajtása keretében átadható-e.

24. A 2013. február 6-i ítéletével⁷ a Hof van Cassatie (semmitőszék, Belgium) második, francia nyelvű tanácsa ugyanis lényegében kimondta, hogy amikor az eljárás áttétele nem alkalmazható olyan személyre, aki ellen egy másik állam hatóságai folytatnak büntetőeljárást, akkor ez az eljárás kiskorúra vonatkozó európai elfogatóparancs végrehajtása keretében sem alkalmazható. Ennélfogva ezen kiskorú átadására nem kerülhet sor.

25. Ugyanakkor a 2013. június 11-i ítéletével⁸ a Hof van Cassatie (semmitőszék) a teljes ülésén lényegében úgy ítélte meg, hogy a kölcsönös elismerés elve, amely az európai elfogatóparancs alapját képezi, azt jelenti, hogy a végrehajtó tagállam bíróságai nem dönthetnek a büntetőeljárásról. Ennélfogva ez a belga bíróságok számára kizárja azon kérdés előzetes megítélését is, hogy a familie- en jeugdrechtbank (családjogi, gyermek- és ifjúságvédelmi bíróság) áttételről szóló határozata meghozatalával összefüggésben megfelelő-e vagy sem a támogatási, védelmi vagy nevelési intézkedés. Következésképpen a cselekmény időpontjában legalább 16 éves személy bűncselekmény – a jelen esetben emberölésről volt szó – miatti átadása nem az ügy áttételéről szóló határozattól függ, ezt a személyt tehát büntetőjogi szempontból felelősségre lehet vonni az európai elfogatóparancsról szóló törvény 4. cikkének 3. pontja szerint.

⁷ P.13.0172.F. sz. ítélet, amely a következő internetcímen érhető el: http://jure.juridat.just.fgov.be/pdfapp/download_blob?idpdf=F-20130206-3.

⁸ P.13.0780.N. sz. ügy, amely a következő internetcímen érhető el: http://jure.juridat.just.fgov.be/pdfapp/download_blob?idpdf=F-20130611-2.

26. A kérdést előterjesztő bíróság az ezen ítélezési gyakorlattal kapcsolatos bizonytalansággal szembesülve tehát úgy határozott, hogy a Bírósághoz fordul.

III. Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

27. A hof van beroep te Brussel (brüsszeli fellebbviteli bíróság), mivel kétségei támadtak a 2002/584 kerethatározat értelmezését illetően, úgy határozott, hogy az eljárást felfüggeszti, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdéseket terjeszti a Bíróság elé:

- „1) Úgy kell-e értelmezni [a 2002/584] kerethatározat 3. cikkének 3. pontját, hogy csak a végrehajtó tagállam joga szerint nagykorúnak minősülő személy átadása engedélyezhető, vagy a hivatkozott cikk a végrehajtó tagállamnak olyan kiskorúak átadását is megengedi, akik a nemzeti rendelkezések alapján valamely meghatározott kor elérését követően (és adott esetben számos feltétel teljesülése mellett) büntetőjogi felelősségre vonhatók?
- 2) Amennyiben a kiskorúak átadása nem tilos [e] kerethatározat 3. cikkének 3. pontja alapján: ebben az esetben úgy kell-e értelmezni a hivatkozott rendelkezést, hogy
- a) elegendő kritérium az átadás engedélyezéséhez annak (elméleti) lehetősége, hogy a kiskorúak a nemzeti jog alapján valamely meghatározott kor elérését követően büntethetők (más szavakkal kifejezve, elegendő a személyek büntetőjogi felelősségre vonhatóságát megalapozó életkor elvont vizsgálata, anélkül hogy figyelembe kellene venni esetleges további feltételeket), vagy
- b) sem a [2002/584] kerethatározat 1. cikkének (2) bekezdése szerinti kölcsönös elismerés elvével, sem [ezen] kerethatározat 3. cikkének 3. pontjával nem ellentétes a végrehajtó tagállam által egyedi esetben elvégzett konkrét vizsgálata, amely során megkövetelhető, hogy az átadás keretében keresett személy vonatkozásában ugyanazokat a büntetőjogi felelősségre vonási feltételeket kell teljesíteni, amelyek a végrehajtó tagállam állampolgárainak büntetőjogi felelősségre vonása során érvényesülnek, tekintettel a cselekmény időpontjában betöltött életkorukra, a felrótt cselekmények jellegére és a kibocsátó tagállamban korábban lefolytatott, nevelési intézkedés elrendelését eredményező bírósági eljárásokra, még abban az esetben is, ha ezek a feltételek nem állnak fenn a kibocsátó tagállamban?
- 3) Amennyiben a végrehajtó tagállam konkrét vizsgálatot folytathat, akkor a büntetlenség elkerülése érdekében nem kell különbséget tenni a büntetőeljárás lefolytatása céljából megvalósuló átadás és a büntetés-végrehajtás céljából megvalósuló átadás között?”

IV. Elemzés

28. Először is megjegyzem, hogy véleményem szerint semmilyen kétség nincsen afelől, hogy az európai elfogatóparancs végrehajtása kötelező megtagadásának a 2002/584 kerethatározat 3. cikkének 3. pontjában előírt oka nem alkalmazandó pusztán abból következően, hogy a bűncselekmény elkövetője, akivel szemben ezt az elfogatóparancsot kibocsátották, kiskorú.

29. Az ezen kerethatározat elfogadásához vezető előkészítő munkálatokból ugyanis az következik, hogy az uniós jogalkotó épphogy figyelembe vette a kiskorú személyek helyzetét, amikor a jogalkotási eljárás során módosítást illesztett be, amely előírta, hogy egy tagállam nem adhat át olyan kiskorú személyt, aki ellen európai elfogatóparancsot bocsátottak ki, ha ez a személy a végrehajtó tagállam joga szerint életkora miatt nem vonható büntetőjogi felelősségre. Pontosabban, az ezen módosítást megfogalmazó Európai Parlament ezt a módosítást azzal indokolta, hogy „[a]mennyiben a keresett személy a végrehajtó tagállamban *kiskorú személynek* minősül, e tagállamnak lehetősége kell, hogy legyen arra,

hogyan az európai elfogatóparancs végrehajtását megtagadja”⁹.

30. A végrehajtás megtagadásának ezen oka, amely eredetileg fakultatív volt, a végrehajtás kötelező megtagadásának egyik okává vált, amely jelenleg az említett kerethatározat 3. cikkének 3. pontjában van meghatározva.

31. Hozzáteszem, hogy a büntethetőség korhatára nem keverendő össze a büntetőjogi nagykorúsággal, amely két teljesen különböző fogalom. A kiskorúak büntetőjogilag felelősségre vonhatóak az általuk elkövetett bűncselekmények miatt. A büntetőjogi nagykorúság egy olyan fogalom, amely azt a korhatárt határozza meg, amelytől kezdődően az adott személy a büntetőjogi felelősségre vonásra vonatkozó közös szabályok hatálya alá tartozik.

32. Egyértelmű tehát, hogy az uniós jogalkotó – azáltal, hogy ebben a rendelkezésben kifejtette, hogy a végrehajtó tagállam igazságügyi hatósága megtagadja egy olyan személynek a kibocsátó tagállam hatóságai részére történő átadását, aki „életkora miatt büntetőjogi felelősségre nem vonható” az általa elkövetett cselekményért – ezt a szabályt nem azon személyek tekintetében hozta létre, akik még nem érték el a büntetőjogi nagykorúságot, hanem azon kiskorúak tekintetében, akik a végrehajtó tagállam joga szerint büntetőjogi felelősségre nem vonhatók.

33. Ennélfogva úgy vélem, hogy a 2002/584 kerethatározat 3. cikkének 3. pontját úgy kell értelmezni, hogy az európai elfogatóparancs végrehajtása kötelező megtagadásának az e rendelkezésben előírt oka nem alkalmazandó pusztán abból következően, hogy a bűncselekmény elkövetője, akivel szemben ezt az elfogatóparancsot kibocsátották, kiskorú.

34. Most pedig – ahogyan azt lényegében a kérdést előterjesztő bíróság kéri – meg kell határozni, hogy az e rendelkezés szerinti „büntetőjogi felelősség” fogalma felhatalmazza-e a végrehajtó tagállamot arra, hogy a kiskorúnak a kibocsátó tagállam részére történő átadása céljából e kiskorú helyzetét megvizsgálja annak megállapítása érdekében, hogy a nemzeti joga által előírt valamennyi feltétel teljesül-e ahhoz, hogy őt büntetőjogi felelősségre vonják.

35. Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések a kiskorúak esetében alkalmazandó büntetőjoggal kapcsolatosak. Azokra tehát csak e jog sajátos jellemzőinek figyelembevételével lehet válaszolni, amely egyrészt magában foglalja a büntetőjogi felelősségre vonás klasszikus mechanizmusait, másrészt pedig olyan szabályokat vezet be, amelyek alapvetően megváltoztatják e jog működését és megközelítését.

36. Mindenekelőtt a büntetőjog területén a felelősségre vonás mechanizmusának klasszikus szabályait illetően emlékeztetni kell arra, hogy a bűnelkövetőnek – ahhoz, hogy a büntetőjogi felelősségét megállapítsák egy olyan konkrét cselekmény miatt, amely az elkövetés helye szerinti jogszabályok alapján büntetendő – a következő jellemzőkkel kell rendelkeznie:

- tudatában volt annak, mit tesz;
- tudta, hogy a cselekmény tiltott, és
- ennek ellenére mégis el akarta azt követni.

⁹ Lásd az Európai Parlament 2001. november 14-i jelentését a terrorizmus elleni küzdelemről szóló tanácsi kerethatározatra irányuló bizottsági jogalkotási javaslatról (A5-0397/2001, 72. módosítás), amely a következő internetes linken érhető el: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+REPORT+A5-2001-0397+0+DOC+PDF+V0//FR> (kiemelés tőlem).

37. Ezen jellemzőket (beszámíthatóság, tudatosság és akarat) konkrétan, esetről esetre kell értékelni, és azok a tisztességes eljárás szabályainak betartása mellett a nyomozó, a vizsgálatot lefolytató és az ítéletet meghozó igazságügyi hatóságok feladatát alkotják. Ebben az esetben a kibocsátó tagállam igazságügyi hatóságairól van szó.

38. Ezt követően a kiskorúak joga által bevezetett lényeges sajátosságokat illetően meg kell határozni, hogy azok alapvetően miből állnak.

39. A büntetőjogi felelősség fogalmát meghatározó általános szabályokra tekintettel mindenekelőtt könnyen úgy tűnik, hogy azok feltérképezése annál is inkább nehezebb, mivel a kiskorú fiatal. E nehézség leküzdése érdekében egyes tagállamok *in concreto* megközelítést alkalmaznak, ahogyan azt a jelen indítvány 36. és 37. pontjában bemutattam, míg mások egy olyan rendszert hoztak létre, amely egy jogszabály által meghatározott életkor alatt a büntetőjogi felelősség minden formáját kizárja.

40. Ezt követően az alkalmazandó szankcióra tekintettel úgy tűnik, hogy lényeges különbség van a nagykorú bűnelkövetőkre alkalmazandó joghoz képest, amely valójában abban áll, hogy különbséget vezetnek be a felelősség és a büntethetőség között. Ennélfogva egy kiskorú bűnelkövető felelőssége megállapítható, azonban az életkora miatt a jogszabály megtiltja, hogy vele szemben büntetést alkalmazhassanak.

41. Ez a megoldás, amely egyedülállónak, azaz egyedülállóan bonyolultnak tűnhet, valójában a kiskorúak jogainak alapjául szolgáló alapvető jogok egyikének, nevezetesen a nevelési preferencia elvének megvalósulása.

42. Ennek az elvnek a megjelenése ezen büntetőjogi ág történeti fejlődésének következménye, amely fejlődés a második világháborút követően felgyorsult, többek között az úgynevezett „szociális jóléttel” kapcsolatos elméletek hatására, amelyek a hangsúlyt a megelőzésre, a nevelésre és a visszailleszkedésre helyezték.

43. A kiskorúakra vonatkozó büntetőjog sajátosságát manapság számos olyan nemzetközi szerződés kiemeli, amelynek kidolgozásában a tagállamok együttműködtek, vagy amelyhez csatlakoztak. Ezek között említhető a gyermekek jogairól szóló egyezmény,¹⁰ valamint az ENSZ fiatalkorúak igazságszolgáltatási rendszerére vonatkozó, 1985. évi minimumszabályai (pekingi szabályok).¹¹

44. Az Európai Unió már átvette ezt a sajátosságot, és ügyel arra, hogy az valamennyi uniós politikába beépüljön. Ennélfogva az EU gyermekjogi ütemtervében¹² a Bizottság előadja, hogy „[a]z igazságszolgáltatás gyermekbarát jellegének erősítése az egyik legfontosabb intézkedés [e program] keretén belül”, és kifejti, hogy „[g]yermekek fogva tartására csak végső eszközként, és a legrövidebb indokolt időtartamra kerülhet sor”¹³. A büntetőeljárás során gyanúsított vagy vádlott gyermekek részére nyújtandó eljárási biztosítékokról szóló, 2016. május 11-i (EU) 2016/800 európai parlamenti és tanácsi irányelv¹⁴ hangsúlyozza a kiskorúakra vonatkozó büntetőjog ezen sajátosságának az uniós jogban történő figyelembevételét.

10 Az ENSZ Közgyűlése által az 1989. november 20-i 44/25. sz. határozattal elfogadott egyezmény, amely 1990. szeptember 2-án lépett hatályba.

11 Amelyet az ENSZ Közgyűlése az 1985. november 29-i 40/33. sz. határozattal fogadott el.

12 A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának, COM(2011) 60 végleges.

13 Lásd: e közlemény 6. és azt követő oldalai.

14 HL 2016. L 132., 1. o.

45. Ugyanennek szükségességét emelte ki az Európa Tanács a „Kiskorúakra vonatkozó gyermekbarát igazságszolgáltatási rendszer: a retorikától a valóságig” című jelentésben.¹⁵ Ebben a jelentésben az Európa Tanács még pontosabban fogalmaz, és felhívja a tagállamokat többek között arra, hogy a büntetőjogi felelősség alsó korhatárát legalább 14 évben határozzák meg, és számos, az ennél fiatalabb bűnelkövetőkhöz igazított megoldást határoz meg a hagyományos büntetőeljárások helyettesítésére, valamint annak biztosítására, hogy a kiskorúak fogva tartása csak végső eszközként alkalmazott és a lehető legrövidebb ideig tartó intézkedés legyen, különösen azzal, hogy olyan, szabadságelvonással nem járó intézkedéseket, illetve szankciókat dolgoz ki, amelyek helyettesítik az ideiglenes fogva tartást, valamint az eljárás utáni szabadságvesztést, ilyenek például a figyelmeztetések, a megrovások, a nevelési intézkedések, a bírságok, a felügyeleti intézkedések, a képzési programok stb. Ezen ajánlások összessége lényegében átveszi a kiskorúak jogairól szóló egyezményben¹⁶ és a pekingi szabályokban¹⁷ foglalt rendelkezéseket.

46. A fentiekből következik, hogy a kiskorúakra vonatkozó büntetőjog területén a büntetésnek csak másodlagos jellege van, és a nevelő jellegnek kell előnyben részesülnie. Ezért beszélek „nevelési preferenciáról”.

47. Ez a sajátosság véleményem szerint annyira meghatározó, hogy összefügg az alapvető jogok fogalmával. Ezt erősíti meg a Charta 24. cikkének (2) bekezdése, amely előírja, hogy „[a] hatóságok és a magánintézmények gyermekekkel kapcsolatos tevékenységében a gyermek mindenekfölött álló érdekének kell az elsődleges szempontnak lennie”.

48. Egyébként ez az elsődleges érdek igazolja és követeli meg, hogy a büntetőjog válaszának tradicionális sémáját módosítsák aszerint, amit a gyermek érdekének figyelembevétele megkövetel a gyermek életkora és az elérendő cél, nevezetesen az arról való gondoskodás miatt, hogy a megtorló jellegű bírói fellépés lehetővé tegye a gyermek visszailleszkedésének és nevelésének maximális biztosítását.

49. Mivel egy olyan emberi lényről van szó, akinek a személyisége az életkorából adódóan még kialakulóban van, ezen elsődleges érdek – amely egyébként kapcsolódik az egész társadalom elsődleges érdekéhez – figyelembevétele igazolja, hogy különleges intézkedéseket hozzanak a nyomozati és vizsgálati eljárás, valamint az ítélelhozatal tekintetében egyaránt, valamint hogy az adható válaszok diverzifikáltak legyenek oly módon, hogy egy nevelési intézkedést büntetőjogi szankció címén hozhassanak, amennyiben azt a jogszabály lehetővé teszi.

50. A jogszabály ugyanis a büntetőjogi szankciót megtilthatja, amennyiben úgy véli, hogy egy bizonyos életkor alatt még a büntetőjogi szankció fogalma sem megfelelő, valamint hogy egy kiskorúval szemben a meghozott intézkedést csak tisztán nevelési célú keretek között lehet alkalmazni, ahol a szankció és a nevelés nem keveredik egymással, ami az intézkedés jelentése meghamisításának veszélyével, valamint a kiskorúnak az ezen intézkedésben való részvételének és ennél fogva ezen intézkedés hatékonyságának veszélyeztetésével járna.

51. Azon elveket figyelembe véve, amelyekre a fentiekben emlékeztettem, véleményem szerint meg kell állapítani, hogy minden olyan rendszer, amely semmilyen különbséget nem tesz a nagykorú, illetve a kiskorú bűnelkövetőkkel szemben alkalmazandó büntetések között, valójában sérti a szóban forgó kiskorú alapvető jogait, mivel a büntetés egyéniesítése – amely a nevelési preferencia elve működésének szükséges feltétele – lehetetlennek bizonyul, amennyiben a bíróság mérlegelési szabadságának maga a jogszabály szab gátat.

¹⁵ 2014. május 19-i jelentés, Doc. 13511.

¹⁶ Lásd: ezen egyezmény 40. cikke.

¹⁷ Lásd többek között: e szabályok 17. cikke.

52. Az összehasonlító jog alapján az uniós tagállamok legalább a saját jogukban egy olyan rendszert léptettek hatályba, amely két kiegészítő megközelítéssel lehetővé teszi a bíróság számára ezen egyéniesítés biztosítását. Először is a bíróság által kiszabható büntetések diverzifikálásával, végül pedig azzal, hogy a bíró csak egy bizonyos korosztálytól kezdődően szabhat ki a klasszikus szabadságvesztés-büntetéshez, illetve pénzbüntetéshez közel álló büntetéseket.

53. Ennélfogva egy bizonyos életkor alatt semmilyen büntetés nem szabható ki. Az ezen életkort közvetlenül meghaladó korosztályban elkövetett bűncselekményekért a kiszabott büntetés csak nevelési intézkedés lehet. A következő korosztályban az általában kilátásba helyezett, de a nevelési preferencia elvére figyelemmel másodlagosnak tekintett büntetéseket minden esetben kötelezően csökkentik, és azoknak egy konkrét esetben történő alkalmazását speciálisan indokolni kell. A kiskorú bűnelkövető az egymást követő korosztályoknak megfelelően fokozatosan közeledik a büntetőjogi nagykorúságnak megfelelő jogálláshoz.

54. E megközelítés keretében tehát egy olyan területről van szó, ahol az életkorra való hivatkozás koherenssé válik az összes tagállamban. Egyfelől e területen minden tagállam szabadon választhatja ki azt a módot, ahogyan a kiskorúak büntetőjogi felelősségét meg kívánja határozni, azonban a más tagállamok által alkalmazott módszerek elismerése kötelező, másfelől pedig a kilátásba helyezett vagy kiszabott büntetésre történő hivatkozással lehetővé válik egy olyan objektív megfeleltetési kritérium megállapítása, amely meghatározza az átadás elfogadását vagy annak megtagadását.

55. Ebből következik, hogy így kell értelmezni a 2002/584 kerethatározat 3. cikkének 3. pontját. Az ebben a pontban tett, életkorra való hivatkozás arra az életkorra vonatkozik, amely esetében egy kiskorú elkövetővel szemben büntetés alkalmazható. Ugyanis nem fogadható el, hogy bizonyos tagállamok – azzal az indokkal, hogy a nemzeti joguk a kiskorúak büntetőjogi felelősségének esetről esetre történő vizsgálatának technikáját alkalmazza a jelen indítvány 36. és 37. pontjában meghatározott három feltétel egyidejű fennállásának konkrét vizsgálata alapján – ezt az elemzést végrehajtó tagállamként magukhoz vonhatják. Ez valójában egy olyan szigorú kiadatási rendszer visszaállítását jelentené, amely előírja, hogy az eljárásra és az elítélésére vonatkozó valamennyi iratot át kell adni a végrehajtó tagállam részére, és e tagállamnak ellenőriznie kell, hogy azok minden elemükben megfelelnek-e a saját nemzeti eljárásának.

56. Egy ilyen eset nem lenne összeegyeztethető a kölcsönös elismerés elvével. Utóbbi arra kötelezi a végrehajtó tagállamot, hogy elfogadja a kibocsátó tagállamnak a bűnösséggel – amely a kibocsátó államban folytatott eljárás alatt esetleges, az ott történt elítélés esetében pedig bizonyított – kapcsolatos elemzését. Márpedig ez a kerethatározat a kölcsönös elismerés elvén alapul.¹⁸ Azt tehát nem lehet úgy értelmezni, hogy az értelmezés ezen elv megtagadását eredményezi.

57. Ugyanakkor az alapvető kérdés továbbra is az, hogy egy kiskorúval szemben életkora miatt alkalmazható-e büntetés. Ezt az alapvető kérdést az említett kerethatározat 3. cikkének 3. pontja veti fel, amely nemleges válasz esetén az átadás megtagadásának automatikus indokát jelenti. Ez a rendelkezés biztosítja, hogy valamennyi tagállam teljes mértékben tiszteletben tartsa a kiskorúak jogai alapvető fogalmainak egyikét. Ezáltal ez a rendelkezés tiszteletben tartja a többek között a Charta 24. cikkének (2) bekezdéséből eredő alapvető jogokat.

58. A teljesség kedvéért hozzá kell tenni, hogy a kiskorúak jogának – amely alapvetően a nevelési prioritásra összpontosít – jellege alapján az átadást a 2002/584 kerethatározat 3. cikkének 3. pontja alapján megtagadó határozat nem eredményezheti a kiskorúnak egész egyszerűen „a természetben” történő szabadon engedését. Épp ellenkezőleg, a kiskorú elsődleges érdekeinek figyelembevételéből

¹⁸ Lásd: 2017. június 29-i Popławski ítélet (C-579/15, EU:C:2017:503, 19. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

eredően kötelező a kiskorúról más módon való, nevezetesen gyermekvédelmi gondoskodás. Ez utóbbi a kiskorúról való gondoskodás és a kiskorú védelmének egyik módja, amely a kiskorú elsődleges érdekeit szolgálja minden olyan esetben, amikor az egészsége, a biztonsága vagy az erkölcsi veszélybe kerülnek.

59. Márpedig itt, ha egy átadással kapcsolatos kérdés merül fel, az azért van, mert a kibocsátó tagállamban elkövetett bűncselekményről van szó, amely bűncselekményt nem tüntetheti el a – bármiféleképpen meghatározott – büntetőjogi felelősség hiánya. Ennélfogva nem állapítható meg, hogy egy tiltott magatartás kifejtését – amely, mivel teljesítette az európai elfogatóparancs kibocsátásának feltételeit, elért egy bizonyos súlyossági fokot – normálisnak kell tekinteni. Gondoskodási kötelezettség az, ami itt – még a gyermek alapvető jogainak címén – a végrehajtó tagállamot terheli. Emlékezni kell továbbá arra, hogy az átadás megtagadásáról van szó, mert a kiskorú túl fiatal ahhoz, hogy vele szemben büntetést alkalmazzanak, a büntetés pedig a végrehajtó tagállamban egy nevelési intézkedésből állhat. Az ezen államot terhelő gondoskodási kötelezettség tehát csak még terhesebbé válik.

60. Ez az értelmezés, amely a kiskorúak jogai különböző szempontjainak kiegészítő jellegére összpontosul, számomra úgy tűnik, hogy tiszteletben tartja a kiskorúak jogaira vonatkozó különleges szabályok alapját, amely először is kifejezi a generációk és a népek közötti alapvető szolidaritást. Határozottan úgy vélem, hogy a szabadság, a biztonság és a jog érvényesülésén alapuló térség létrehozását lehetővé tevő szabályok lényegét nem lehet ezen céllal ellentétes módon értelmezni, hanem azt, éppen ellenkezőleg, ezen célt előnyben részesítve kell értelmezni.

61. A jelen esetet illetően az átadás iránti kérelem egy olyan kiskorú esetében alkalmazandó, akivel szemben a belga jog alapján szankció kiszabása nem kizárt. Ugyanakkor a végrehajtó tagállam hatóságainak meg kell vizsgálniuk a kiskorúnak és a felmenőinek a személyiségét, valamint azt, hogy a bűncselekmény elkövetésének időpontjában a tudatosság megállapítható-e. Ugyanakkor ezek a kérdések és többek között az, hogy milyen szankciót lehet a kiskorúval szemben a személyisége és az életkora alapján alkalmazni, a kibocsátó tagállamban is felmerülnek. Az ezen kérdésekre adandó válasz érdekében tehát egy olyan vizsgálatot kell elvégezni, amely kizárólag ez utóbbi állam bíróságának feladata. E megoldás elutasítása egy másik szemszögből a kölcsönös bizalom elvének elutasításához vezetne.

62. Következésképpen a fenti okok összességére tekintettel úgy vélem, hogy a 2002/584/IB tanácsi kerethatározatnak az Európai Unió Alapjogi Chartája 24. cikkének (2) bekezdésével összefüggésben értelmezett 3. cikkének 3. pontját úgy kell értelmezni, hogy a végrehajtó tagállam megtagadhatja a kiskorú átadását, amikor ezen állam joga alapján ezen kiskorúval szemben a bűncselekmény elkövetésekor életkorára tekintettel semmilyen büntetést nem lehet alkalmazni. Ugyanakkor a végrehajtó tagállamnak át kell adnia a kiskorút, ha a kibocsátó tagállamban kilátásba helyezett büntetés – a kiskorú bűncselekmény elkövetésekor életkorára tekintettel – jellegét és mértékét tekintve megfelel egy olyan büntetésnek, amelyet a végrehajtó tagállamban is kilátásba helyeztek vagy kiszabtak volna.

63. A kiskorú átadásának a végrehajtó tagállam által történő megtagadása esetén e tagállamnak e kiskorúval szemben teljesítenie kell azokat a gondoskodási kötelezettségeket, amelyeket gyermekvédelmi gondoskodás keretében köteles végezni.

V. Véggövetkeztetések

64. A fenti megfontolások összességére tekintettel azt javaslom, hogy a Bíróság a hof van beroep te Brussel (brüsszeli fellebbviteli bíróság, Belgium) által előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdéseket a következőképpen válaszolja meg:

- 1) A 2009. február 26-i 2009/299/IB tanácsi kerethatározattal módosított, az európai elfogatóparancsról és a tagállamok közötti átadási eljárásokról szóló, 2002. június 13-i 2002/584/IB tanácsi kerethatározatnak az Európai Unió Alapjogi Chartája 24. cikkének (2) bekezdésével összefüggésben értelmezett 3. cikkének 3. pontját úgy kell értelmezni, hogy:
 - az európai elfogatóparancs végrehajtása kötelező megtagadásának ez e rendelkezésben előírt oka nem alkalmazandó pusztán abból következően, hogy a bűncselekmény elkövetője, akivel szemben ezt az elfogatóparancsot kibocsátották, kiskorú;
 - a végrehajtó tagállam megtagadhatja a kiskorú átadását, ha ezen állam joga alapján ezen kiskorúval szemben a bűncselekmény elkövetésekor életkorára tekintettel semmilyen büntetést nem lehet alkalmazni, és
 - ugyanakkor a végrehajtó tagállamnak át kell adnia a kiskorút, ha a kibocsátó tagállamban kilátásba helyezett büntetés – a kiskorú bűncselekmény elkövetésekor életkorára tekintettel – jellegét és mértékét tekintve megfelel egy olyan büntetésnek, amelyet a végrehajtó tagállamban is kilátásba helyeztek vagy kiszabtak volna.
- 2) A kiskorú átadásának a végrehajtó tagállam által történő megtagadása esetén e tagállamnak e kiskorúval szemben teljesítenie kell azokat a gondoskodási kötelezettségeket, amelyeket gyermekvédelmi gondoskodás keretében köteles végezni.